

Advies over de themazetting van het onderwijskundig beleids- en praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek 2014

Vlaamse Onderwijsraad

Kunstlaan 6 bus 6
BE-1210 Brussel

T +32 2 219 42 99
F +32 2 219 81 18

www.vlor.be
info@vlor.be

Wijs beleid door overleg

Adviesvrager: Pascal Smet, minister van Onderwijs op 20 december 2013

Uitgebracht door de Algemene Raad op 23 januari 2014 met eenparigheid van stemmen

Ook besproken op de Raad Basisonderwijs op 8 januari 2014, Raad Secundair Onderwijs op 16 januari 2014, Raad Hoger Onderwijs en Raad Levenslang en Levensbreed Leren via een schriftelijke procedure.

Dossierbeheerder: Koen Stassen

1 Situering

Het besluit van de Vlaamse Regering van 7 september 1994 dat de procedure regelt voor de projecten van het onderwijskundig beleids- en praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek (OBPWO) bepaalt dat de Vlor jaarlijks advies geeft over de prioritaire onderzoeksthema's.

De Vlor heeft dat enkele jaren proactief gedaan vanuit de verwachting dat de overheid bij de themazetting maximaal zou kunnen inspelen op de suggesties van de onderwijsgeledingen. Sinds 2012 ziet de Vlor af van dat proactief advies omdat de overheid weinig rekening hield met de voorgestelde thema's. Het advies beperkt zich daarom tot een reactie op de thema's die de minister aan de Vlor voorlegt.

2 Algemene opmerkingen

In de begeleidende brief bij de adviesvraag verwijst de minister naar het feit dat er in de mate van het mogelijke rekening werd gehouden met het Vlor-advies over de OBPWO-themazetting 2013. Bij analyse van de aanpassingen, stelt de raad echter vast dat dat slechts marginaal is gebeurd. De Vlor is ervan overtuigd dat dit advies over de themazetting 2014 een aantal bruikbare suggesties meegeeft en rekent er dan ook op dat er maximaal rekening mee wordt gehouden.

In de begeleidende brief wordt verwezen naar de hervorming van het onderzoeksprogramma. Dat de minister aankondigt dat hij rekening zal houden met de Vlor-adviezen ten gronde¹, stemt de raad tot tevredenheid. De Vlor kan zich vinden in de doelstellingen die hij vooropstelt, maar vraagt in lijn met de vroegere adviezen naar een duidelijke betrokkenheid van het onderwijsveld bij de themazetting. In de begeleidende brief worden enkel de onderzoekers expliciet vermeld. De overige algemene bezorgdheden uit het advies over de OBPWO-themazetting van 2013² wil de raad herhalen omdat ze zo cruciaal zijn:

- De onafhankelijkheid en relevantie van beleidsgericht onderzoek bewaken;
- Randvoorwaarden scheppen voor praktijkgericht onderzoek;
- Aandacht voor valorisatie en disseminatie.

De raad gaat er in elk geval van uit dat hij een adviesvraag krijgt zodra de plannen over een nieuw onderzoeksprogramma concreet zijn.

Tot slot wil de raad er op wijzen dat de overheid bij de oproep aandacht heeft voor de onderwijsniveaus buiten het leerplichtonderwijs. Voor de thema's waar niet expliciet vermeld

¹ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Kennisonwikkeling voor de onderwijspraktijk: bouwstenen voor praktijk en beleid](#), 25 maart 2010. Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies ten gronde over onderwijsonderzoek](#), 20 december 2007.

² Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over de themazetting van het onderwijskundig beleids- en praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek - oproep 2013](#), 27 juni 2013.

wordt over welk onderwijsniveau het gaat, vraagt de Vlor aandacht voor alle onderwijsniveaus en -vormen zoals het dko, het volwassenenonderwijs, leren en werken en buso.

3 Reactie op de thema's voor de OBPWO-oproep 2014

3.1 Studiekostenmonitor

De raad vindt het belangrijk dat er een goed instrument voor studiekostenmonitoring wordt ontwikkeld. Bij de ontwikkeling van het instrument moet er een duidelijk onderscheid gemaakt worden tussen de verschillende soorten kosten. Het volstaat niet om een globaal kostenplaatje te kunnen beschrijven voor de verschillende onderwijsniveaus. Er moet onder andere een duidelijk onderscheid gemaakt kunnen worden tussen de kosten die horen bij de scherpe en minder scherpe maximumfactuur, kosten die verbonden zijn aan dienstverlening (vb. middagopvang) en de niet-zichtbare kosten die ouders op zich nemen maar waarvan de school niet altijd op de hoogte is.

Daarnaast wordt er gevraagd dat er bij de ontwikkeling van de monitor voldoende rekening wordt gehouden met de specifieke regelgeving en doelgroepen van de verschillende onderwijsniveaus.

3.2 Gebruik van handboeken en methoden in professioneel handelen/oordeel

In de inleiding bij dit thema wordt er verwezen naar onderzoek dat aantoonde dat handboeken bepalend zijn voor het feitelijk handelen van leraren. De Vlor vindt het vreemd dat er nergens een verwijzing wordt opgenomen naar dit onderzoek en wat de meerwaarde van een nieuw onderzoek zou kunnen zijn.

De raad vraagt dat het onderzoek zich concentreert op de relatie tussen de eindtermen, leerplannen en handboeken en de impact van handboeken op de autonomie van de leerkracht. Cruciaal hierbij is de vraag in welke mate handboeken bepalend zijn voor kwaliteitsvol onderwijs.

3.3 Schoolbesturen en hun impact op de beleidskracht van scholen

In de beschrijving van het onderzoeksthema wordt schaalvergroting als uitgangspunt genomen, als een evidentie naar voor gebracht. In de onderzoeksopdracht wordt dit vertaald in het zoeken naar kritische succesfactoren voor schaalvergroting in internationaal onderzoek. De Vlor vindt dat de onderzoeksvraag moet geherformuleerd worden in de richting van de kritische succesfactoren voor beleidskracht. Schaalvergroting kan één van de factoren zijn die daar een rol in speelt, maar dat moet blijken uit het onderzoek. De Vlor ziet schaalvergroting immers als een middel, niet als een doel.

De Vlor vraagt dat de relatie tussen schoolbesturen en schoolteams in het onderzoek naar de organisatievormen aan bod komt en dat het onderzoek zich niet beperkt tot het leerplichtonderwijs, maar zich richt op alle schoolbesturen.

3.4 Welke opdracht voor welke leerkracht: personeelsbeleid in Vlaamse scholen

De onderzoeksopdracht gaat een stuk breder dan de inleiding doet uitschijnen. Hierdoor is er een discrepantie tussen de titel waarin er expliciet verwezen wordt naar de wijze waarop opdrachten toegewezen worden aan leerkrachten, terwijl de opdracht zelf gaat over het voeren van een professioneel personeelsbeleid in scholen. De Vlor vraagt dat de overheid zich in dit onderzoek niet beperkt tot de toewijzing van opdrachten, maar zich toelegt op het voeren van een professioneel personeelsbeleid. De titel en de inleiding moeten dan ook aangepast worden. De raad vraagt in het onderzoek aandacht voor:

- de autonomie die een school heeft om een personeelsbeleid te voeren;
- de actuele noden van scholen en niet enkel de toekomstige uitdagingen;
- de toenemende complexiteit van het lerarenberoep;
- de factoren die een rol spelen opdat een leerkracht jobwaardering ondervindt.

3.5 Heterogene groepen, differentiatie binnen de klas en school en flexibele leerwegen in het leerplichtonderwijs

De raad vraagt zich af welke bijkomende inzichten de overheid verwacht van dit onderzoek. Op vraag van de Vlor werd er in 2010 een review gepubliceerd over homogene of heterogene klassamenstelling.³ De raad ziet dan ook geen meerwaarde in bijkomend onderzoek naar differentiatie in een gemeenschappelijk curriculum. De focus op flexibele trajecten die in de voorlaatste paragraaf van de onderzoeksopdracht wordt toegevoegd, is daarenboven van een andere orde dan differentiatie binnen de klas of binnen de school.

Daarom stelt de Vlor voor om dit thema te vervangen door een onderzoek naar de mogelijkheden op het vlak curriculumdifferentiatie. Zowel Vlaams als internationaal is er daarover weinig onderzoek voorhanden, terwijl er wel behoefte is aan een degelijke wetenschappelijke onderbouwing. De flexibele leertrajecten kunnen in een dergelijk onderzoek ook aan bod komen.

3.6 Identificatie en analyse van effectieve praktijken op het gebied van remediëren, differentiëren, compenseren en dispensereren (STICORDI) in het gewoon onderwijs

Naast aanbevelingen voor de school- en klaspraktijk verwacht de Vlor ook aanbevelingen voor de clb-praktijk.

In het voorstel moet het onderscheid tussen sticordi en 'redelijke aanpassingen' scherper gesteld worden. Sticordi zijn slechts een deel van de 'redelijke aanpassingen'.

³ Belfi, B., De Fraine, B. & Van Damme, J. (2010). *De klas: homogene of heterogene samenstelling?* Acco: Leuven/Den Haag.

3.7 Het onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers in kaart brengen en kritisch analyseren

In het advies over onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers⁴ heeft de Vlor aangedrongen op dit onderzoek. De raad is dan ook tevreden dat de overheid dit thema, net als in de oproep voor 2013, opneemt.

De raad vraagt in het onderzoek ook aandacht voor de middelen die scholen en personeel zelf inzetten om dit onderwijs te realiseren. Vaak zet de school meer middelen, meestal in de vorm van personeel, in dan ze krijgt.

Daarnaast wil de raad ook meegeven dat de context van het onthaalonderwijs werd gewijzigd door de invoering van het taalbad via onderwijsdecreet XXIII. De raad is van oordeel dat het te vroeg is om het taalbad al op te nemen in het onderzoek. Dit zou tot voortijdige conclusies kunnen leiden.

3.8 Transfer van kennis en praktijkervaring: kritieke succesfactoren

Het is voor de Vlor totaal onduidelijk wat de precieze bedoeling is van dit thema. De onderzoeksvraag is te breed geformuleerd en het is totaal onduidelijk wat het resultaat kan zijn. Zoals het thema hier geformuleerd is, kan het zeker geen onderzoek zijn naar de return on investment van professionaliseringstrajecten.

Op basis van dit voorstel vraagt de raad zich af in hoeverre dit onderzoek overlapt met het onderzoek van Kelchtermans en Ballet over het werken met praktijkvoorbeelden.⁵

⁴ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers](#). 24 januari 2013.

⁵ Kelchtermans, G. & Ballet, K. (2009). *Geef eens een voorbeeld. Werken met praktijkvoorbeelden in opleiding en nascholing*. Mechelen: Wolters-Plantyn.